

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

6. veebruar 2019*

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus ning kohtuotsuste täitmine tsiviil- ja kaubandusajades – Määrused (EÜ) nr 44/2001 ja (EÜ) nr 1346/2000 – Vastavad kohaldamisalad – Kohtutäituri pankrot – Pankrotivara valitsemise ja likvideerimise eest vastutava pankrotihalduri esitatud hagi

Kohtuasjas C-535/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaade kõrgeim kohus) 8. septembri 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 11. septembril 2017, menetluses

NK, PI Gerechtsdeurwaarderskantoor BV ja PI pankrotihaldur,

versus

BNP Paribas Fortis NV,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: Euroopa Kohtu asepresident R. Silva de Lapuerta (ettekandja) esimese koja presidendi ülesannetes, kohtunikud A. Arabadjiev, E. Regan, C. G. Fernlund ja S. Rodin,

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: ametnik R. Schiano,

arvestades kirjalikku menetlust ja 5. juuli 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- NK, PI Gerechtsdeurwaarderskantoor BV ja PI pankrotihaldur, esindajad: *advocaat* B. I. Kraaiipoel, *advocaat* T. V. J. Bil, *advocaat* P. M. Veder ja *advocaat* R. J. M. C. Rosbeek,
- BNP Paribas Fortis NV, esindajad: *advocaat* F. E. Vermeulen ja *advocaat* R. J. van Galen,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, M. Figueiredo ja P. Lacerda,
- Euroopa Komisjon, esindajad: R. Troosters ja M. Heller,

olles 18. oktoobri 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 1 lõike 2 punkti b, nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT 2000, L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191) artikli 4 lõiget 1 ja artiklit 13 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) (ELT 2007, L 199, lk 40) artiklit 17.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on NK kui PI Gerechtsdeurwaarderskantoor BV ja PI pankrotihaldur (edaspidi „pankrotihaldur“) ja BNP Paribas Fortis NV (edaspidi „Fortis“) ning mis puudutab Madalmaades alustatud pankrotimenetluse raames pankrotihalduri poolt selle summa tasumise nõudmist, mille üks pankrotivõlgnikest võttis õigusvastaselt välja Belgias asuvas Fortise pangas avatud pangakontolt.

Õiguslik raamistik

Määrus nr 1346/2000

- 3 Määruse nr 1346/2000 põhjendustes 4, 6, 7 ja 23 on märgitud:
 - „(4) Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks on vaja vältida selliste olukordade teket, mis motiveerivad osapooli viima varasid või kohtumenetlusi ühest liikmesriigist teise enda jaoks soodsama õigusliku seisundi leidmiseks (*forum shopping* – meelepärase kohtualluvuse valimine).
- [...]
- (6) Vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele peaks käesolev määrus piirduma sätetega, mis reguleerivad maksejõuetusmenetluste algatamise pädevust ning otsuseid, mis tehakse otseselt maksejõuetusmenetluse alusel ja on sellega tihedalt seotud. Lisaks sellele peaks käesolev määrus sisaldama nende otsuste tunnustamist ja kohaldatavat õigust käsitlevaid sätteid, mis samuti vastavad kõnealusele põhimõttele.
- (7) [27. septembri] 1968. aasta Brüsseli konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades [(EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemise kohta (EÜT 1997, C 15, lk 1)] reguleerimisalasse ei kuulu maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetlustega seotud maksejõuetusmenetlused, kohtumenetlused, kohtuvälised kokkulepped ja muud sellised menetlused.
- [...]
- (23) Käesolevas määruses tuleks selle reguleerimisalasse kuuluvates küsimustes sätestada ühtsed kollisiooninormid, mis käesoleva määruse reguleerimisalas asendavad eri riikides kehtivaid rahvusvahelise eraõiguse sätteid. Kui ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse selle liikmesriigi seadusi, kus menetlus on algatatud (*lex concursus*). Kollisiooninorm peaks kehtima nii põhimaksejõuetusmenetluse kui ka kohalike menetluste suhtes; *lex concursus* määrab kindlaks

kõik maksejõuetusmenetluste protsessuaalsed ja materiaalsed mõjud asjaomastele isikutele ja õigussuhetele. Selle alusel määratakse kindlaks ka maksejõuetusmenetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused.“

4 Määruse artikli 3 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Maksejõuetusmenetluste algatamiseks on pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub võlgniku põhihuvide kese. Äriühingu või muu juriidilise isiku puhul peetakse vastupidiste tõendite puudumisel tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta.“

5 Määruse artikkel 4 näeb ette:

„1. Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus on algatatud, edaspidi „menetluse algatanud riik“.

2. Menetluse algatanud riigi seadustes sätestatakse menetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused. Tingimustes määratakse eelkõige kindlaks:

[...]

c) võlgniku ja likvideerija volitused;

[...]

e) maksejõuetusmenetluse mõjud võlgniku lepinguliste suhetele;

f) maksejõuetusmenetluse mõjud konkreetsete võlausaldajate algatatud menetlustele, välja arvatud pooleliolevad kohtuasjad;

[...]

h) nõuete esitamise, kontrollimise ja kinnitamise eeskirjad;

[...]

m) eeskirjad, mis käsitlevad kõiki võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute tühiseks tunnistamise korda.“

6 Sama määruse artiklis 13 on sätestatud:

„Artikli 4 lõike 2 punkti m ei kohaldata juhul, kui kõiki võlausaldajaid kahjustanud tegevusest kasu saanud isik tõendab, et:

– kõnealuse tegevuse suhtes kohaldatakse menetlust algatava riigi seaduse asemel mõne teise liikmesriigi seadust,

ning

– kõnealuse seaduse alusel ei ole võimalik tema tegevust mingil viisil vaidlustada.“

Määrus nr 44/2001

- 7 Määruse nr 44/2001 artikkel 1, mis käsitleb määruse reguleerimisala, on sõnastatud järgmiselt:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusasjade suhtes igat liiki kohtutes. Eelkõige ei kohaldata seda maksu-, tolli- ja haldusasjade suhtes.

2. Käesolevat määrust ei kohaldata:

- a) füüsiliste isikute õigus- ja teovõime, abielusuhetest tulenevate varaliste õiguste, testamentide ja pärimise suhtes;
- b) pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetluste suhtes;
- c) sotsiaalkindlustuse suhtes;
- d) vahekohtute suhtes.

[...]“.

Määrus nr 864/2007

- 8 Määruse nr 864/2007 artikkel 17 on sõnastatud järgmiselt:

„Väidetavalt vastutava isiku käitumise hindamisel võetakse faktiliselt ja asjakohases ulatuses arvesse vastutuse aluseks oleva sündmuse toimumise kohas ja ajal kehtinud ohutus- ja käitumiseeskirju.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 9 PI oli kohtutäitur alates 2002. aastast kuni tema ametist vabastamiseni 2008. aasta detsembris. Oma kohtutäituri büroo tarbeks oli PI-l avatud arvelduskonto Belgias Fortises. Sellele arvelduskontole pidid oma maksed tegema isikud, kellelt PI nõudis nende võlgade tasumist.
- 10 Aastal 2006 asutas PI Madalmaade õiguse alusel äriühingu PI Gerechtsdeurwaarderskantoor BV (edaspidi „PI.BV“), milles ta oli ainuosanik ja juhataja. Kõnealune äriühing pidi haldama PI kohtutäituri bürood ja selleks kandis PI äriühingule PI.BV üle kohtutäituri büroo vara, sealhulgas arvelduskonto Fortises. Samuti oli PI.BV-l teises, Madalmaades asutatud pangas usalduskonto, millel oli hoiul kohtutäituri büroo ligikaudu 200 kliendi raha.
- 11 Ajavahemikus 23.–26. septembrini 2008 kandis PI internetipanga kaudu usalduskontolt kokku 550 000 eurot arvelduskontole Fortises. Mõni päev pärast seda võttis PI 2008. aasta 1. ja 3. oktoobri vahelisel ajal Fortises asuvalt arvelduskontolt välja 550 000 eurot sularahas. Kõnealune tegu kvalifitseeriti raha ebaseaduslikuks omastamiseks ja PI-le mõisteti selle eest karistuseks vangistus.
- 12 PI.BV pankrot ja seejärel PI enda pankrot kuulutati välja vastavalt 23. juunil 2009 ja 2. märtsil 2010.
- 13 Nendes pankrotimenetlustes esitas pankrotihaldur rechtbank Maastrichtile (Maastrichti esimese astme kohus, Madalmaad) hagi nõudega mõista Fortiselt välja 550 000 eurot. Oma nõude põhjenduseks väitis ta, et Fortisel on tekkinud vastutus PI.BV ja PI võlausaldajate ühisuse ees, sest ta võimaldas takistamatult ja seega oma seadusest tulenevaid kohustusi rikkudes PI-l välja võtta sularaha, põhjustades nii mõlema pankroti võlausaldajatele kahju.

- 14 Rechtbank Maastricht (Maastrichti esimese astme kohus) otsustas, et pankrotihalduri nõue on tema kohtualluvuses. Gerechtshof 's-Hertogenbosch ('s-Hertogenboschi apellatsioonikohus, Madalmaad) jättis 4. juuni 2013. aasta vaheotsusega selle otsuse muutmata, asudes seisukohale, et pankrotihalduri esitatud nõue põhineb PI ja PI.BV pankrotil ning kuulub seega määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse.
- 15 Selles olukorras mõistis rechtbank Maastricht (Maastrichti esimese astme kohus) lõpliku kohtuotsusega Fortiselt välja 550 000 eurot võlausaldajatele tekitatud kahju hüvitamiseks.
- 16 Apellatsioonimenetluses tegi Gerechtshof 's-Hertogenbosch ('s-Hertogenboschi apellatsioonikohus) 16. veebruaril 2016 vaheotsuse, milles asus seisukohale, et kuna ta on enda 4. juuni 2013. aasta vaheotsuses Madalmaade kohtualluvuse küsimuse juba lahendanud, ei saa ta põhimõtteliselt seda uuesti teha. Küll aga nentis Gerechtshof 's-Hertogenbosch ('s-Hertogenboschi apellatsioonikohus) 16. veebruari 2016. aasta vaheotsuses, et Euroopa Kohtu 4. septembri 2014. aasta otsusest Nickel & Goeldner Spedition (C-157/13, EU:C:2014:2145) ja 11. juuni 2015. aasta otsusest Comité d'entreprise de Nortel Networks jt (C-649/13, EU:C:2015:384) tuleneb, et Fortise väited, mille kohaselt on 4. juuni 2013. aasta vaheotsuses Madalmaade kohtualluvuse kohta tehtud otsus ebaõige, on *a priori* põhjendatud, mistõttu andis Gerechtshof 's-Hertogenbosch ('s-Hertogenboschi apellatsioonikohus) loa esitada selles küsimuses kassatsioonkaebus.
- 17 Peale selle asus Gerechtshof 's-Hertogenbosch ('s-Hertogenboschi apellatsioonikohus) seisukohale, et pankrotihalduri poolt Fortise vastu esitatud hagi on nn Peeters/Gatzeni hagi, mille põhimõtted sõnastas Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) oma 14. jaanuari 1983. aasta otsuses. Sellise Peeters/Gatzeni hagi alusel võib pankrotihaldur teatavatel juhtudel esitada deliktisest või kvaasideliktisest vastutusest tuleneva kahju hüvitamise hagi kolmanda isiku vastu, kes osales võlausaldajate ühisusele kahju tekitamises, ja seda ka juhul, kui pankrotivõlgnikul sellist nõuet ei ole. Nimetatud kohtupraktika kohaselt läheb kõnealuse, pankrotihalduri poolt kõigi võlausaldajate huvides esitatud hagi alusel väljamõistetud pankrotivarasse.
- 18 Pankrotihaldur esitas Gerechtshof 's-Hertogenboschi ('s-Hertogenboschi apellatsioonikohus) 16. veebruari 2016. aasta otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule – Hoge Raad der Nederlandenile (Madalmaade kõrgeim kohus). Fortis esitas omakorda sama kohtuotsuse peale vastukassatsioonkaebuse, milles ta kritiseeris muu hulgas Gerechtshof 's-Hertogenboschi ('s-Hertogenboschi apellatsioonikohus) järeldust, et pankrotihalduri esitatud hagi allub sellele kohtule määruse nr 1346/2000 alusel.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates esinevad põhjendatud kahtlused seoses küsimusega, kas Peeters/Gatzeni hagi tuleb käsitada nii, et selle suhtes on kohaldatavad ainult maksejõuetusmenetluse erinormid, mistõttu see jääb välja määruse nr 44/2001 kohaldamisalast.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud ka küsimus, kas hagile kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel on alati otsustav see, kuidas kvalifitseeritakse hagi kohtualluvust käsitleva analüüsi raames, millest tulenevalt on määruse nr 1346/2000 artikli 4 kohaselt kohtualluvus ja kohaldatav õigus alati seotud.
- 21 Lõpuks palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, et juhul, kui kohaldatav materiaalsoigus ja selle tagajärjel Peeters/Gatzeni hagi suhtes kohaldatav õigus on Madalmaade õigus, siis kas sellises olukorras tuleb konkreetse teo õigusvastasuse hindamisel siiski – analoogia alusel määruse nr 864/2007 artikliga 17 koostoimes määruse nr 1346/2000 artikliga 13 – arvesse võtta väidetavalt kahju põhjustanud teo toimepaneku kohas kehtinud selliseid ohutus- ja käitumiseeskirju nagu pankade finantstegevuse suhtes kehtivad eeskirjad.

22 Neil asjaoludel otsustas Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas kahju hüvitamise hagi, mille pankrotihaldur tulenevalt talle pankrotiseaduse artikli 68 lõikega 1 antud ülesandest hallata ja likvideerida pankrotivara esitab kõikide pankrotivõlausaldajate nimel kolmanda isiku vastu, kuna see kolmas isik on tegutsenud võlausaldajate suhtes õigusvastaselt, ja mille rahuldamise korral saadav tulu arvatakse pankrotivara hulka, kuulub [määruse nr 44/2001] artikli 1 lõike 2 punktis b sätestatud erandi alla?
2. Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt ja asjaomane hagi on seega hõlmatud [määrusega nr 1346/2000], siis kas kõnealuse hagi suhtes on nimetatud määruse artikli 4 lõike 1 kohaselt – nii selles osas, mis puudutab pankrotihalduri õigust hagi esitada, kui ka selles osas, mis puudutab selle hagi suhtes kohaldatavat materiaalsoigust – kohaldatav selle liikmesriigi õigus, kelle territooriumil maksejõuetusmenetlus on algatatud?
3. Kui teisele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis kas selle liikmesriigi kohtud, kelle territooriumil maksejõuetusmenetlus on algatatud, peavad – vajaduse korral analoogia alusel – arvesse võtma:
- a) [määruse nr 1346/2000] artikli 13 sätteid selles tähenduses, et haigetav pool saab ennast pankrotihalduri poolt kõigi võlausaldajate huvides esitatud hagi vastu kaitsta sellega, et ta tõendab, et tema tegevus ei too kaasa vastutust, kui lähtuda õigusest, mis oleks olnud hagile kohaldatav juhul, kui hagi ei oleks esitanud mitte pankrotihaldur, vaid õigusvastasele teole tuginedes üks võlausaldajatest;
- b) [määruse nr 864/2007] artikli 17 sätteid koosmõjus [määruse nr 1346/2000] artikliga 13, see tähendab väidetava kahju põhjustanud teo toimepaneku kohas kehtivaid ohutus- ja käitumiseeskirju, näiteks pankade finantstegevuse suhtes kehtivaid eeskirju?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 23 Oma esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõiget 1 ja lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selline hagi nagu põhikohtuasjas käsitletav, millega nõutakse deliktisest või kvaasideliktisest vastutusest tuleneva kahju hüvitamist, mille on esitanud pankrotihaldur maksejõuetusmenetluses ja mille alusel väljamõistetut saab nõude rahuldamise korral võlausaldajate ühisus, on hõlmatud mõistega „tsiviil- ja kaubandusasjad“ selle sätte lõike 1 tähenduses ning kuulub seetõttu selle määruse materiaalsesse kohaldamisalasse.
- 24 Selle kohta tuleb märkida, et tuginedes muu hulgas ettevalmistavatele dokumentidele seoses 27. septembri 1968. aasta konventsiooniga kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades („Brüsseli konventsioon“) – tekst, mis asendati määrusega nr 44/2001 –, otsustas Euroopa Kohus, et viimati nimetatud määrust ja määrust nr 1346/2000 tuleb tõlgendada nii, et välditaks nendes tekstides sätestatud õigusnormide mis tahes kattumist, ent ka õiguslünki. Nii kuuluvad hagi, mis määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punkti b kohaselt ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse, sest need on seotud „pankrotimenetluste, maksejõuetute äriühingute või teiste juriidiliste isikute likvideerimismenetluste, kohtumenetluse, kompromissi tegemise ja muude selliste menetlustega“, määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse. Vastupidi kuuluvad hagi, mis ei ole määruse nr 1346/2000 artikli 3 lõike 1 kohaldamisalas, määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse (9. novembri 2017. aasta kohtuotsus Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 17).

- 25 Euroopa Kohus on ka tõdenud, et liidu seadusandja tahe oli – nagu on muu hulgas märgitud määruse nr 44/2001 põhjenduses 7 – anda selle määruse artikli 1 lõikes 1 sisalduvale mõistele „tsiviil- ja kaubandusasjad“ lai tähendus ning seega määrusele lai kohaldamisala. Seevastu määruse nr 1346/2000 kohaldamisala ei tohiks vastavalt selle põhjendusele 6 laialt tõlgendada (9. novembri 2017. aasta kohtuotsus Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 18).
- 26 Euroopa Kohus on leidnud, et üksnes hagid, mis tulenevad otseselt maksejõuetusmenetlusest ja mis on sellega tihedalt seotud, ei kuulu Brüsseli konventsiooni ja hiljem määruse nr 44/2001 kohaldamisalasse (vt selle kohta 22. veebruari 1979. aasta kohtuotsus Gourdain, 133/78, EU:C:1979:49, punkt 4, ning 19. aprilli 2012. aasta kohtuotsus F-Tex, C-213/10, EU:C:2012:215, punktid 22 ja 24). Järelikult kuuluvad määruse nr 1346/2000 kohaldamisalasse ainult sellistele tunnustele vastavad hagid (vt selle kohta 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Peale selle võeti just see kriteerium – nagu see arendati välja Euroopa Kohtu praktikas seoses Brüsseli konventsiooni tõlgendamisega – määruse nr 1346/2000 põhjendusse 6, et piiritleda selle määruse eset, ning seda kriteeriumi kinnitati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määruses (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (ELT 2015, L 141, lk 19), mis ei ole käesoleva kohtuasja suhtes ajaliselt kohaldatav, kuid mille artiklis 6 on ette nähtud, et hagid, mis tulenevad otseselt maksejõuetusmenetlusest ja on sellega tihedalt seotud, alluvad selle liikmesriigi kohtule, kelle territooriumil on algatatud asjaomane maksejõuetusmenetlus.
- 28 Määrav kriteerium, millest lähtudes teeb Euroopa Kohus kindlaks hagi valdkonna, ei ole mitte menetluslik kontekst, mille raames hagi esitatakse, vaid hagi õiguslik alus. Selle lähenemise kohaselt tuleb kontrollida, kas õigus või kohustus, mis on hagi aluseks, tuleneb tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormidest või maksejõuetusmenetlust reguleerivatest erinormidest (4. septembri 2014. aasta kohtuotsus Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 27; 9. novembri 2017. aasta kohtuotsus Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 22, ning 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Valach jt, C-649/16, EU:C:2017:986, punkt 29).
- 29 Esiteks asjaolu, et pärast maksejõuetusmenetluse alustamist esitas hagi selles menetluses nimetatud pankrotihaldur ja et viimati nimetatu tegutseb võlausaldajate huvides, ei muuda põhiosas selle hagi laadi, mis on maksejõuetusmenetlusest sõltumatu ja mille suhtes kohaldatakse materiaaloiguselikus mõttes jätkuvalt üldnorme (vt analoogia alusel 10. septembri 2009. aasta kohtuotsus German Graphics Graphische Maschinen, C-292/08, EU:C:2009:544, punktid 31 ja 33, ning 4. septembri 2014. aasta kohtuotsus Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, EU:C:2014:2145, punkt 29).
- 30 Teiseks on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt selle üle otsustamisel, kas määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punktis b ette nähtud erand on kohaldatav, määrav seose tugevus hagi ja maksejõuetusmenetluse vahel (9. novembri 2017. aasta kohtuotsus Tünkers France ja Tünkers Maschinenbau, C-641/16, EU:C:2017:847, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 31 Käesolevas asjas nähtub kõigepealt eelotsusetaotlusest, et Peeters/Gatzeni hagi, mis tunnistati esimest korda lubatavaks Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaade kõrgeim kohus) kohtupraktikas 14. jaanuari 1983. aasta kohtuotsusega, võib esitada pankrotihaldur kõigi võlausaldajate huvides oma üldise, selles valdkonnas riigisiseste õigusaktidega tunnustatud ülesande raames hallata ja likvideerida pankrotivara. Edasi tuleb märkida, et selle hagi rahuldamise korral väljamõistetud läheb kõigi võlausaldajate kasuks pankrotivarasse, et see jaotusettepaneku kohaselt ära jagataks. Sellise, maksejõuetusmenetluse ajal esitatud hagi üle otsustamisel ei tule ühelt poolt eraldi hinnata iga asjaomase võlausaldaja positsiooni ja teiselt poolt ei saa kolmas isik, kelle vastu hagi on esitatud, kaitsta end pankrotihalduri vastu väidetega, mis tal oleks eraldi iga võlausaldaja vastu.

- 32 Samas tuleb tõdeda, et kõik eespool punktis nimetatud Peeters/Gatzeni hagi tunnused kuuluvad menetluslikku konteksti, milles see hagi asub. Nimelt, kui selline hagi esitatakse maksejõuetusmenetluse ajal, siis on pankrotihaldur see isik, kes selle valdkonna riigisiseste õigusaktide kohaselt oma ülesande raames, mis seisneb pankrotivara haldamises ja likvideerimises, esitab selle hagi kõigi võlausaldajate huvides ja selle alusel väljamõistetu läheb pankrotivarasse.
- 33 Seejärel tuleb märkida, et Euroopa Kohtule esitatud toimiku materjalide põhjal on pankrotihalduri poolt Fortise vastu esitatud hagi deliktisest või kvaasideliktisest vastutusest tulenev hagi. Seega on niisuguse hagi eesmärk, et Fortiselt mõistetakse kahjuhüvitis välja seetõttu, et ta on väidetavalt rikkunud temal lasuvaid järelevalvekohustusi, millest tulenevalt oleks ta pidanud takistama PI-I 550 000 euro suuruse summa sularahas väljavõtmist, kuivõrd sellega põhjustati pankrotihalduri väitel võlausaldajatele kahju.
- 34 Nende asjaolude põhjal on sellise hagi aluseks seega tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormid, mitte aga maksejõuetusmenetlust reguleerivad erinormid.
- 35 Lõpuks väärib märkimist, et kuigi põhikohtuasjas ei saa eitada seotust maksejõuetusmenetlusega, sest tegemist on pankrotihalduri poolt võlausaldajate huvides esitatud hagiga, saavad siiski – nagu nähtub Euroopa Kohtule esitatud toimikust – sellise hagi esitada võlausaldajad eraldi kas enne maksejõuetusmenetluse algust, selle ajal või pärast selle lõpetamist.
- 36 Neil asjaoludel tuleb nentida, et – nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 68 – sellist hagi nagu põhikohtuasjas käsitletav, mille ühelt poolt võib esitada võlausaldaja ise, nii et see ei kuulu pankrotihalduri ainupädevusse, ja mis teiselt poolt ei sõltu maksejõuetusmenetluse alustamisest, ei saa käsitada nii, et see on maksejõuetusmenetluse otsene ja lahutamatu tagajärg.
- 37 Seega tuleb tõdeda, et sellise hagi aluseks ei ole maksejõuetusmenetlust reguleerivad erinormid, vaid hoopis tsiviil- ja kaubandusõiguse üldnormid, mistõttu ei jää see hagi määruse nr 44/2001 kohaldamisalast välja.
- 38 Eltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 1 lõiget 1 ja lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selline hagi nagu põhikohtuasjas käsitletav, millega nõutakse deliktisest või kvaasideliktisest vastutusest tuleneva kahju hüvitamist, mille on esitanud pankrotihaldur maksejõuetusmenetluses ja mille alusel väljamõistetu saab nõude rahuldamise korral võlausaldajate ühisus, on hõlmatud mõistega „tsiviil- ja kaubandusasjad“ selle sätte lõike 1 tähenduses ning kuulub seetõttu kõnealuse määruse materiaalsesse kohaldamisalasse.

Teine ja kolmas küsimus

- 39 Kuna teine ja kolmas küsimus esitati üksnes juhuks, kui Euroopa Kohus otsustab, et selline hagi nagu põhikohtuasjas käsitletav kuulub määruse nr 44/2001 artikli 1 lõike 2 punktis b ette nähtud välistuse alla, ei ole neile küsimustele vaja vastata.

Kohtukulud

- 40 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 1 lõiget 1 ja lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et selline hagi nagu põhikohtuasjas käsitletav, millega nõutakse deliktilisest või kvaasideliktilisest vastutusest tuleneva kahju hüvitamist, mille on esitanud pankrotihaldur maksejõuetusmenetluses ja mille alusel väljamõistetu saab nõude rahuldamise korral võlausaldajate ühisus, on hõlmatud mõistega „tsiviil- ja kaubandusajad“ selle sätte lõike 1 tähenduses ning kuulub seetõttu kõnealuse määruse materiaalsesse kohaldamisalasse.

Allkirjad